

מחודש לחודש

מבשרת סערות, שעה שרוב משקיפי ואשינגטון בטוחים, שמלחמת היטנאם תאריך לפחות שבע שנים, ושהמאמץ הדיפלומטי העיקרי יהא מכון למניעת התמהדות אמריקנית-סינית ישירה תוך ההנחה, שיחסי סין העמי-מית וברית-המועצות לא ישתפרו חלילה אנג כך.

בתנאים אלה של תיגבור מלחמה מתחדשת שוב חשיבותם היחסית של הבלתי-מודעים כביכול, עם עבדול נאצר בראשם, גם אם עמידתם דלה וריקה. אמנם, סין העמית אינה מקבלת את תיווכו המדומה של נאצר כלל וכלל, ונאצר עצמו עדיין זוכר, כי הקשר האחרון נגדו בארץ מצריים אורגן על ידי גורמים פרו-סיניים. אך העובדה, שברית המועצות עדיין לא בחלה בו ובשירותו ואף הכריזה על נכונות לממן את הוצאות חילי-המצב שלו בתימן ובלבד שלא ייסוג — מעמידה אותו במצב מיקוח מצויין כלפי ארצות הברית, ודאי שלא בלב קל החליטה ואשינגטון לממן את מירוץ החימוש החדש במזרח הקרוב, ביחוד קשה היה לנשיא ג'ונסון לעשות את הצעד החייב המציאות ולשלוח טנקים מטיפוס „פאטון” מ-48 לישראל, אף כי כבר קדם לו בזה הנשיא קנדי המנוח שהמציא טילי „הוק” לישראל בשעה דומה של הפרת מאזן החימוש בחלק עולם זה. אבל מתן הנשק החדש והמטוסים לסעודיה, לממלכת הירדן וללבנון,

באו לשם פורקנם של שדות הנפט אלא לשם פורקנם של שדות הנפט בסעודיה, בכויית, בלוב ובפרס. מאמציו של מלך סעודיה לארגן „חזית מוס-למית” נגד נאצר ונכונות המערב לתמוך בנסיגן זה הם מנקודת ראותן של ואשינגטון ולונדון בבחינת הכרח לא יגונה אלמלא היה הכרח זה מערער לחלוטין את מאזן הכוחות של ישראל-ערב עד כדי סיכון מעמדה הבטחוני של מדינת היהודים.

שר החוץ אבן

מינויו של מר אבא אבן לשר-החוץ בממשלת ישראל החדשה היה לכאורה מחוייב המציאות, עם סירובה של מרת גולדה מאיר להמשיך במילוי תפקיד זה. אף על פי כן אי אפשר היה לנבא מראש בכל הודאות של חוזה בכוכבי הקואליציה המורחבת, מי יבוא במקומו של מי. עשר שנות מאמצים בלתי פוסקים בכהונה זו בתנאי בריאות מעורערת המריצו את שרת החוץ לפרוש. מר אבא אבן נכנס לתפקיד זה במלוא כחו, כשהוא עמוס מטען של נסיון דיפלומטי, ברוך כשרונות וגדרש השכלה, ויתרון גדול לו: הוא אחראי כלפי ראש ממשלה כמר לוי אשכול, שאינו כופה עליו הר כגיגית בתחומי משרדו שלו: הן בניהול המו"מ עם מדינות ומדינאים והן בהתוויית תכניות משרדו לטווח רחוק. ברי שאין שר-חוץ בישראל, או בכל ארץ אחרת, יכול לעשות במדיניות החוץ, או במשרד החוץ, כבתוך שלו. אבל הוא רשאי ומחוייב לעשות כמיטב הכרתו והבנתו לתיקון פגמים ולביצוע תכניות, הנראות לו כנכונות ומוליכות אל המטרה הרצויה למדינה. אם זה מצריך אישור מוקדם של ראש הממ"ש שלה, או של הממשלה כולה, לא בשמיים היא, ואין כמר אבן בקי בדרכים הפרלמנטריות להשגת אישור כזה, בין שהוא מעורב ובין שאינו מעורב בסדר שיח המפלגה, המערך, או כל מפלגות הקואליציה יחדיו. החזית הבינלאומית הולכת ונעשית שוב חזית קשה ומורכבת. הפתעות וקפיצות בחזית זו — מידיד לידיד-פושר, ואולי גם ליריב — הן בגדר האפשרות הקרובה, ועמידה על משמר יחסי החוץ של ישראל עלולה להיות יותר מסוכנת ומביכה מאשר בימי „מסע קדש” ולאחריו.

מירוץ חימוש חדש

כי אין טעם להכחיש את תחזית הרחוקת המדיניות בעולמנו, תחזית

לנאצר בשם שליטי הקרמל, מטרייה אטומית" לגונן עליו במקרה של התקפה אטומית ישראלית. אבל נאצר רוצה בפצצה אטומית משלו דווקא ואינו חושש להידחק למועדון האטומי של הגדולים. רוסיה ערבה למצרים. אך מי יערוב לישראל מפני התקפה אטומית מצרית?

האמת היא, שאין מי שיערוב לכך, ואין מי שיכול לערוב — ללא פיקוח מדוקדק על מרכז הטילים וכורי ה-אטום של מצריים. אך העתונים מבשרים לנו, כי לא מצריים כי אם מדינת ישראל היא הראשונה בתור להיות נתונה ללחץ דיפלומאטי וכלכלי עצום, עד כדי עיכוב התכנית המשותפת להמתקת מי הים (היא תכנית ג'ונסון-אשכול הידועה) ועד כדי איום בהקפאת קרנות אמריקניות, שכספיהן זורמים לישראל. אם המדיניות היא חכמת האפשרי, הרי הלחץ המדיני הוא, לעתים, חכמת הבלתי-אפשרי ואשר לא ייאמן כמעט.

המסע לבירות המערב

מסעו של שר החוץ הישראלי החדש לבירות המערב, החל בפאריס וכלה בואשינגטון נעשה צורך דחוף נוכח הפרת מאזן הכוחות הצבאי הנוכח האכזרית שנחלה ישראל בזמן האחרון מצד מעצמות המערב. ההנחה שאין לישראל ברירה אלא לקבל את הדין היא לא תמיד מן ההנחות המוליכות למטרה הרצויה של השיכנוע. יתר על כן, מדינת ישראל ידעה תמיד להעמיד את בטחונה בראש כל המגמות והמטרות הנכספות, בין בתחומי הי-כלכלה ובין בתחומי רמת החיים והיוקרה החיצונית.

איך ניתן לצפות שישראל תפקיר את בטחונה תמורת מילווה בריבית נמוכה להמתקת מי הים? המינימום שישראל רשאית לדרוש במקום הי-אופציה" לבנות גשק אטומי הוא: ערובות לפיקוח נאמן על המתרחש בתחום זה אצל שכנה, השוכן הפשת היאור. גם אם נניח, שהרוסים יחססו לתת לנאצר ידע אטומי מלחמתי, אין כמעט כל ספק, שהם מוכנים להשיט את מלוא העזרה לבניית כורים אטו-מיים נוספים. אין גם ספק, שהם גילו נכונות, בזמן ביקורו האחרון של נאצר במוסקבה, למסור לו גשק "רגיל" אך משוכלל וציוד חדיש ביותר, שאלמלא כן — מניין נכונותו של

גשק רגיל — ושאינו רגיל

ואיזה גשק רגיל ואיזה גשק שאינו רגיל? האומנם הולמת עדיין את פני המציאות הידועה, שארצות המזרח התיכון מצוידות בגשק רגיל בלבד? נכון הדבר, שאין לאף אחת מארצות אלה גשק אטומי כלשהו. המומחה הנודע לאסטרטגיה אטומית, ד"ר הרמאן קאהן, שביקר זה לא כבר בישראל אמר לכשנשאל על כך, שלא היה מייעץ לישראל לבנות פצצות אטום, אבל היה מייעץ ללמוד את המלאכה כיצד עושים זאת. דוק ותמצא, שהמומחה האמריקני לא נתן עצה דומה לכל שאר המועמדים לייצור פצצות אטום באיזור, ובראשם לעבדול נאצר.

הרדן המצרי לא הסתיר את כל כוונותיו בתחום זה, גם אם הסתיר מקצת מכוונותיו. משנת 1962 ואילך מריעים שופרות התעמולה המצריים בפרהסיה על גודל הישגיה של מצריים בתחום פיתוח הטילים. מומחי המערב היו מתנהמים עד עכשיו בהנחה, שאין לה למצריים מנגנאות הנתייה מדוייקים בשביל טיליה, בנסיבות אלה אין פגיעתו של טיל מזיקה הרבה אלא אם כן הוא מצויד בראש-יח אטומי. אולם לפני סופה של מלחמת העולם השנייה ראינו, שטילי "וי-2" עם שלא הצטיינו בקליעה מדוייקת, היוקו והיוקו ללונדון במידה כזאת, שהעמידו בצל את כל שאר הישגיהן של בעלות-הברית גדולה מזו, עתה, לאחר ששככה הסערה בעניין המומחים הגרמניים, שכמה מהם זכו בשעתם להשתתף בבניית טילי "וי-2" בשביל היטלר, ואחר כך שירתו באמונה את נאצר, עד שקצתם יצאו בדימוס, נכנסו לפעולה במרכז הטילים של נאצר גרמנים אחדים שעברו אסכולה אמריקנית לבניית טילים, לאחר שנקי-ראו להחליף את הנאצים הוותיקים הכושלים במשימתם. גם קניית חלקי חילוף לטילים אצל "קויביק קור" פורישן" האמריקנית היתה לעזר רב לקידום תכניתו של הרדן המצרי. אבל, מכיוון שאין נאצר שם גבול לתקציב ההוצאות לצורך פיתוח הי-טילים, מי פתי ויאמין, שהוא יהא מוכן לוותר על עיקר היתרון של טילים ללא הנתייה מדוייקת? מי יערוב לישראל, שהרדן המצרי לא יבנה לעצמו פצצות אטום? אמנם, שמענו, כי מרשל גריצקו הבטיח

ושהזמנת במאי ישראלי לברלין לביים את "עמך" לשלום עליכם יהוה מחווה של הגינות ויעשה רושם. ואם אותו במאי ישראלי (פיטר פריי) מצטייד בהיתר של מוסדות ויוצא מתל-אביב לברלין "לשם חינוכם של הגרמנים להבנת נפש העם היהודי שנהרג", הרי נדמה להם להללו, שקנו את עולמם בשעה אחת של הצגת תיאטרון שלא עלתה יפה. רק לאחר מעשה מתעוררת דעת הקהל בישראל וכותבים בעתונים בענין זה.

אגב, השגריר הגרמני פאולס גילה בימים אלה מידה רבה יותר של טאקט ותבונה מאשר הבמאי פיטר פריי — שעה שהרגיש, כי "בעניין יחסי תרבות עם ישראל אין אנו רוצים להיות קופצים בראש, והקצב של קשרים אלה יוכתב ע"י ישראל!" צורה אחרת של הסוואה גרמנית היא קניית תמונות של ציירים יהודים מפורסמים, כגון של שאגאל. סוחר גרמני אמיד, אפילו עברו אינו מוותר מחלאת הנאציזם, שמח ביותר לתלות תמונה של שאגאל על קיר ביתו, וכל הרואה דמות יהודי עף באויר וספר תורה בידו — כלום יעלה על דעתו שיש צורך לבדוק עברו של בעל הבית !!

הבריטים חוזרים

כמה סימנים מעידים על כך, שהב-ריטים חוזרים למורח התיכון, בהס-כמתה ובעידודה של ואשינגטון. הידידות והשותפות האמריקנית-ברי-טית מימי מלחמת העולם השנייה עתידה להתחדש במורח הקרוב ובחצי-האי הערבי בתנאי ברור ומפורש, והוא: אסור לבריטים לנטוש את עמדותיהם הצבאיות ואת בסיסייהם שממזרח לסואץ. עברו הזמנים של תחרות מרה בין חברות הנפט הברי-טיות והאמריקניות ובין תעשייני הנשק והמטוסים של שתי האומות. באמצע דצמבר נחתם הסכם של אספקת מערכת-היגנה אירית בריטית לסעודיה. העיסקה הענקית, בשיעור חמש מאות מיליון דולרים, בזמן ביצועה ופר-עונה הוא עשר שנים, נעשתה בהס-כמתה החשאית של ממשלת ואשינג-טון, ומתוך התחשבותה המיוחדת של זו בצורך הדחוף להעמיד את תעשייה בריטניה ואת כלכלתה, ומתוך כך, גם את הלי"ש הבריטית, על בסיס איתן. מעטים כיום מומחי-הכספים

נאצר למכור לחוסיין מלך הירדן מטוסי "מיג-23" בעשירית המחיר שנוקבים הרשתני מטוסי-הקרוב האמ-ריקניים? אין זאת כי "הסוכן הראשי" הסובייטי במזרח הקרוב, הרודן עבדול נאצר, מקבל הנחה "הגונה" על סחורה זו. בתנאים אלה — כלום לא ייפלא, שאף חוסיין, בעל "האוריינטציה המערבית", קשה לו לעמוד בנסיין?

גרמניה — ככל הגויים

בינתיים מדיעים מגרמניה המערבית, כי שם החליטו ארהארד ויהעציה שהגיעה השעה להתייחס אל מדינת ישראל במו"מ הכלכלי הקרוב ככל הגויים, או כאל כל הגויים. כלומר: אין לעזור למדינת היהודים אלא פחות מכשיעור, כדי שלא לעזור רוגו אצל מדינות ערב. שר-החוץ הגרמני שרדר לא היה נאצי פעיל מימיו, ולא עוד אלא שאשתו יהודיה, מכיון שכך, "לא לקה בשום רגשי אשם כלפי היהודים ומדינתם". המגמה בפרלמנט הגרמני היא: לקצץ בתקציב הממ-שלה ובכל סיוע-חוץ ולמה לנהוג לפני משורת הדין כלפי ישראל? הרושם הוא, שבגרמניה רווחת הדעה, כי כינון היחסים הדיפלומטיים עם ישראל ומשפט אושוויץ כיפרו על הכל. מעכשיו יהיה היחס לישראל, ענייני' ותו לא! הבטחות שנתן אדנאואר לבן-גוריון בנוגע למילוה של 500 מיליוני דולארים ובנוגע לאספקת נשק לישראל — בעל פה ניתנו ושלא על דעת הפרלמנט בבון ניתנו, וכלום יש לך דרך יותר טובה להוכיח את חינוכם המלא של הגרמנים לדימוקראטיה מאשר להקים את כל חברי הפרלמנט בבון על רגליהם לומר "לאו!" — יתר על כך, ה"דה-גוליסטים הגרמניים", עם פראנץ יוזף שטראוס בראשם, סר הינם בעיני ההמון מיום שנתקרו יחסי בון ופאריס. והלא אלה הם שהיו משענתו העיקרית של אדנאואר בטרם יפרוש מהשלטון.

אמנם, ראש ממשלת ישראל לוי אשכול התבטא פעם, כי "גרמניה חייבת להוכיח יום שהיא אחרת". אבל הגרמנים של ימינו, רובם ככולם, אינם סבורים כך. דברים שנראו לפני 15-20 שנה כמשכל ראשון, נראים עכשיו כחולשת הדעת וניצול רגש אשמה ישן-גושן. מסייעת לכך הה-כרה הגרמנית, שהכסף יענה את הכל

התנגד מק-נמארה לעיסקת הנשק הבריטית ונתן למור"מ בין סעודיה וחברת "לוקהיד" שייכשל כשלון חרוץ. הכרת אמריקה בתימן הרפוב-ליקנית, שנעשתה בימי הנשיא קנדי מתוך חשבון טעות שהצעד יניע את נאצר להוציא צבאו מתימן, אף היא עילה לרוגזו של מלך סעודיה וגרמה לכך שיבכר את הבריטים על האמי-ריקנים, בתנאים של חוסר לחץ מצידה של ואשינגטון.

תיקו בתימן

בתימן עדיין שורר מצב של תיקו, אם כי ההתחייבות לפינוי צבא מצריים משם נעשית יותר ויותר רחוקה ממימוש, ושוב אינה אלא הבטחה אחת מרבות שהרדן המצרי לא היסס להפיר. הנחתו של נאצר היא, כי המלכונים לא יחדשו את המלחמה והמלך הסעודי לא יעזו להיתגר בו מלחמה. מתוך כך הציע את חלוקת תימן לשתי מדינות, כהפגנת רצון טוב ברוח של פשרה, אך ספק הוא, אם המלך פייצאל הסעודי יוסיף לתת אימון בנאצר ובהצעותיו, וחוקה על המלכונים שינסו לנצל את המצב, כל עוד העיראקים נחלים תבוסות מיד הכורדים באיזור הנפט של כירכוך ונאצר זקוק לתירוץ נאה לשאלה משום מה אינו תוקף את מדינת ישראל מיד.

י. מישאל

האמריקניים, שאינם רואים קשר ישיר בין חיוק הליי"ש ובין חיוקו של הדולאר האמריקני. מעטים עוד יותר המומחים הצבאיים האמריקניים, שאינם מהדאגים מצמצום התחייבויותיה הצבאיות של בריטניה מעבר לימים, כתצאה מצמצום יכולתה הכספית של ארץ האיים, וממגבלות כוח-האדם הכרוכות בדרישות התעשייה הבריטית. דווקא ממשלת הלייבור היתה חשודה לכאורה על ביטול פויו של חובות צבאיות של הקיסרות שנתחסלה רבה ככולה, והנצחונות האחרונים בבחירות רק חיוקו את מעמדה של ממשלת הלייבור ואת סיכוייה בבחירות כלליות, אם תיערכנה עוד החורף. ביקורו של ראש הממשלה וילסון אצל הנשיא ג'ונסון בדצמבר שעבר הצטיין בהבנה הודית למעלה מהמשוער מראש. אמנם, הבריטים חושבים על פינוי נסיכות עדן בקרוב — תחת לחץ הטירוריסטים משבטי המדבר, שנתארגנו בחסותו של נאצר, אבל פינוי זה אין פירושו חיסול הגשר האסטרטגי המערבי מ-מזרח לסואץ, כי אם נוכחות בריטית-אמריקנית בכמה איים של האוקיינוס השקט בדרך הימית המוליכה מעדן לסינגפור. ואין לך ביטוח זול מזה מתוך מגמת השמירה על עמדות ה-מערב מפני סכנת ההתפשטות ה-סינית בכיוון היבשת האפריקנית ובכיוון הדרו והמזרח התיכון, מטעם זה ומטעמים אחרים לא